

ZSÍROS SÁNDOR

Fél évszázadig nem sírhattunk, nem gyászolhattunk

Kégl Ildikó írása, Magyar Hírlap – 2013. február 28.

A miskolci jezsuita gimnáziumban bemutatták Szemelvények a Gulág memóár-irodalmából című könyvet

A szovjet munkatáborokba elhurcolt magyarok sorsát elevenítette fel Zsíros Sándor, a Gulágkutatók Nemzetközi Társaságának elnöke, a miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium mintegy 300 diákja előtt, hétfőn. A kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapja alkalmából Zsíros Sándor közelmúltban megjelent, Szemelvények a gulágok memoár-irodalmából című összeállításába pillanthattak be a fiatalok, s hallhattak szívbe markoló visszaemlékezéseket.

Az alapító elnök lapunknak elmondta, a hasonló apropóból szervezett megemlékezéseken több ízben felvetődött, hogy a magyar történelem e szégyenfoltját nem tudják miből tanítani az iskolákban, hiszen a témának - ismert okokból-, nincsen feldolgozott irodalma.

Pedig nincs magyar család, akit közvetve, vagy közvetlenül ne érintene az internáltként, hadifogolyként, avagy a malenkij robot ürgyén elhurcoltak szomorú története. A téma társadalmi fontossága nem megkérdőjelezhető, azért sem, mert hazánk 15 milliós lakosságából több mint 1, 2 millió ember került a szövetséges hatalmak fogságába, közülük rengeteg civil, férfiak, nők és gyermekek. A társaság elnöke úgy fogalmazott, a könyv ízelítő a rettenetből, ugyanakkor megjegyzi, ne gondoljuk, hogy a narratívák pusztán a borzalmakat elevenítik fel. Isten, a haza és a család szeretetéről ugyancsak árulkodnak a visszaemlékezések. Rámutatnak arra, hogyan lehetett „pusztán” a hit erejéből táplálkozni a távoli és ködös orosz mezőkön. A jezsuita templomban komor arccal hallgatták a tizenévesek a szívbe markoló történeteket, amelyből az elnök pusztán a kevésbé tragikusakat citálta. „Sztálin halálát követően, amikor átlépik a magyar határt az elhurcoltak, könnyezve éneklik a himnuszt, s örömben lehajolnak, hogy ténylegesen is megcsókolják a magyar földet” - idézi fel Zsíros Sándor tanár, egykori iskolaigazgató, majd beszél a szomorú folytatásról is. „Ekkor még nem tudták a szerencsétlen hazatértek, hogy örömük korai, hiszen ávós katonák várják őket, további kegyetlenkedéssel, börtönévekkel.”

Ám az éhezés, a végkimerültség kevésbé szokványos történeteken át is megmutatkozik a könyvben, amikor is egy munkácsi kislány, miután nem bírta tovább a nehéz fizikai munkát a kőbányában-, menekülésképp elhatározta, hogy teherbe esik. „A terhes nő legalább átmenetileg könnyebb munkát végezhet” -

gondolta. Keményfi Béla így emlékszik vissza a történetre. „Gyönyörű testét kreol bőr fedte, kibontott fekete haja hátközépig ért... Pár hónapja ült csak, nem látszott testén az éhezés.” Azonban ekkor a történet írója már 3 esztendeje nem lakott jól, „csontjaimat jóformán csak bőr takarta, ezért a lánynak „eredménytelen maradt éjszakába nyúló próbálkozása.”

A magyar történelem eme neuralgikus pontjára immáron 13. esztendeje emlékezhetünk szabadon és félelem nélkül, azonban a téma iránti érzékenység napjainkban is megmutatkozik. A Gulágkutatók Nemzetközi Tagságának elnöke leszögezi, „a gulág-ügy azért kibeszéletlen, mert fél évszázadig ki sem ejthettük mindezt a szánkon, nem sírhattunk, nem gyászolhattunk.” Ugyanakkor van még egy érdekes vetülete - mondja lapunknak az alapító, mégpedig az, hogy az elkövetők – a kommunista hatalom kiszolgálóinak- leszármazottai itt élnek közöttünk, és számukra

rendkívül kellemetlen a téma, ezért kerülik azt. Egyébiránt a szerző édesapja ugyancsak megjárta a Szovjetunió munkatáborát, de miképp Zsíros Sándor mondta, „hála istennek korábban hazajött, mint a bűnösökké stigmatizált leventék. Apám túlélte, de szinte sohasem beszélt az átélt borzalmakról.”

A rendezvény végeztével Holczinger Ferenc atya, az intézmény igazgatója, arra szólította fel a diákokat, hogy imádkozzanak a testi-lelki sebeket átélt áldozatok mellett, a bűnösökért is. Miképp mondta, „ennek azért van jelentősége, hogy szembe tudjanak nézni az elkövetett borzalmakkal, s egyszer majd bocsánatot kérhessenek tetteikért. A kommunizmus áldozatainak napját akkor fogja ez az ország tiszta lélekkel ünnepelni.”

ZSÍROS SÁNDOR

Szenvedések országútján

(Fogolynapló, a Hódmezővásárhelyi Művészetekért Közalapítvány kiadása, 312 lap, 1983.)

Csak most, sok év után került a kezembe ez a megrendítő könyv. Magánszorgalomból meg „hivatalból” is, kutatásaim közben tucat GULAG- könyvet olvastam el. Mind kiváló dokumentum. Egyazon témát dolgoztak fel a szerzők, az elhurcolásuk, rabszolgaságuk történetét. A hetekig, hónapokig tartó halálba vivő út szörnyűségeit és a büntetőtáborok hosszú éveken át tartó embertelen szenvedéseit. Mondhatnám joggal, a „magyar holokauszt” elhallgatott dokumentumai ezek.

Szak István könyve megrendítő mű. Szolzenyicin és Rózsás János hasonló témájú műveinek méltó társa.

A lenini – sztálini ideológiákból született, osztályharcra, a mások gyűlöletére berendezkedő szovjet-rendszer uralmát és fennmaradását a félelemre, a terrorra alapozta. Milliókat hurcolt, hurcoltatott el a GULAG „büntető” és „átnevelő” táboraiba. Sok millió orosz és más népek fiait. Közöttük a második világháború során és után többszázezer magyar nőt, férfit, katonát, civilt, cigányt és zsidót Magyarországról, s ezeknek egyharmada ott pusztult a haláltáborokban. Azért is szomorúan emlékezünk erre, mert Felsőzsolcáról, szülőfalumból a „felszabadulás” éjjelén 150-160 civil zsolcait, 25-30 itt bujtatott munkaszolgálatos zsidót, 15-20 menekültet szedtek össze, majd erőltetett menetben hajtották le őket, gyalog télvíz idején Debrecenbe, onnan vonattal a

GULAG rabszolgatáborába vitték. Az elhurcolt zsolcai civil férfiakból 50 fő örökre ott marad valahol a Donyeszk –medence és Szibéria táborai tömegsírjaiban.

Miért is?? Kérdezzük máig. S rá felelet vagy a hallgatás, vagy ami még rosszabb, cinikus ostobaság: Nem kellett volna belépni a háborúba – mondják sokan! Mintha valamiről is tehetett volna másfélszáz zsolcai civil, vagy a tizenéves Szak István.

Róluk is szól, és erre felel a gyermekként elhurcolt Szak István visszafogott indulattal, objektív hűséggel megírt „fogolynaplója”. A szerző szép magyarsággal, szépírónak is dicséretére való stílusban, kitűnő íráskészséggel, káprázatos memóriája segítségével „olvasmányos” könyvet tett elénk. Abban az értelemben, hogy ha hozzákezdünk az olvasásához, akkor nem tudjuk letenni. Jól olvasható, mert nem elsősorban a fizikai szenvedések azon kegyetlen részletei kerülnek előtérbe – bár elkerülhetetlenek ezek is, hanem a lélek kínjai és fájdalma, a büntetlenség tudata és a „büntetés” embertelen mértéke, a szülők, az otthon, a haza utáni vágy lelki kínjai, a lélek rezdülései szólalnak meg leginkább a könyvben.

Szak István alig múlt 16 éves, szinte még gyermek, amikor parancsra több ezer fiatal társával együtt bevonul levante-átképzésre, de semmi nem lesz ebből, sőt a zürzavaros időkben 1945 tavaszán a Dél-Dunántúlon a németek szélnek eresztik őket. Kis csoportban indulnak haza, s a Dráva közelében a front mögött román és bolgár katonák „elfogják” őket, majd jön 3 tiszt, akik „se szó, se beszéd ütni-rúgni kezdtek minket a tisztek és káromkodtak a maguk nyelvén, ahogy a szájukon kifért. Amikor a tisztek elfáradtak az ádáz ütlegetésben, sietve végig motoztak mindegyikünket. Elszedtek tőlünk minden értéket, elsősorban persze az órát, töltőtollat, pénztárcát. Ezeket a világ legtermészetesebb mozdulatával súlylyesztetek a mély nadrágzsebükbe”.

Aztán újra kezdődött a durva verés, majd átadták őket a szovjeteknek, akik folytatták ugyanazt.

De nem a verés volt a legfájdalmasabb, hanem az ártatlanság tudata, és a velük történt igazságtalanság, a mértéktelen, esztelen, megalázó durvaság, a büntetlenség tudata és a megmagyarázhatatlan igazságtalanság felett érzett fájdalmas keserűség. Az ártatlan fiúra Szibériában eltöltendő tíz évet oszt ki még Magyarországon – jóval a háború befejezése után – a szovjet katonai „bírótság”.

Szak Istvánnak rabsága első négy éve halálos betegségek sorozatában telt el, nem egyszer volt életveszélyben. Súlyos, magas 39-40 fokos lázzal többször, hetekig – hónapig feküdött börtönök kórházaiba, amelyeknek csak neve volt „kórház”, de gyógyszerek, gyógyeszközök nélküli elfekvők voltak leginkább, ahol érzéstelenítés nélküli „műtétékeket” végeztek. Igaz, míg a táborban éhen haltak az „egészségesek”, itt magasabb fejadag révén, melytől meghalni sem, élni sem lehetett, eltenődtek. Szak Istvánt mellhártya-gyulladás után kétszer is érzéstelenítés nélkül „operálták”, csapolták, de mindkétszer túlélte. István őszinte hite szerint a gondoskodó Jó Isten segédelmével. Négy év után rokkantnak nyilvánították, de ez csak azt jelentette, hogy nem kellett a bányákba leszállnia, hanem a tábor területén kellett fizikai munkát végeznie. Fogsága vége felé már csak napi 4 órában.

Végül eljött a várva várt nap, a szabadulás napja, 1953. június 29-én indultak el haza Lembergen keresztül, de csak november 30-án engedték el őket a sóstói magyar „karantén” táborból, de nagy döbbenetére nem mehetett 8 év után otthonába, Tornyiszentmiklóásra, hanem a parancs Ormándlakra, egy kis, általa nem ismert göcseji településre szőtt, ahová szüleit a hortobágyi kitelepítés után lakni kényszerítették.

Többször beszél Szak István az orosz emberekről, arról hogy a lágerekben a legtöbb

bajt, szenvedést az orosz köztörvényesek okozták, sok ember halálának közvetett okozói lettek, mert „ez a gengszterbanda, akik (rablás, gyilkosság, lopás miatt kerültek a lágererekbe) terrorizálták a politikai elítélteket. Rendszeresen minden értéküktől, ruhájuktól, élelmüktől megfosztották. Ez is sok legyengült ember halálát okozta. A rossz, durva, emberek sorába tatoztak a táboron belüli „megbízottak”, a kápók. De ezek között akart tisztességes ember, de még inkább többen a börtöntábor korházának orvosai, ápolói között akár elítéltként töltötték itt büntetésüket, akár külsős civilekként dolgoztak a táborban.

Még könyvvel kézben az ember az értelmetlen brutalitások olvastán elgondolkodik azon, vajon van-e lényeges különbség a fasizmusnak elkeresztelt hitleri nemzeti szocializmus és a lenini-sztálini ideológiák alapján megvalósult bolsevista kommunizmusnak titulált szocializmusnak hazudott rendszerek között. (Az ókortól fogva a létrejött társadalmi igazságtalanságok ellen küzdő szociális, szocialista törekvések, egészen más utakon jártak.)

A könyvet végig olvasván egyértelmű a felelet: nincs érdemi különbség e két diktatórikus rendszer ideológiája, módszerei és céljaik között. Legfeljebb, ha a célkitűzéseiket tekintjük át, találunk megfogalmazás béli különbözőséget, amelyek azonban ugyanarra az eredményre vezetnek, milliók elpusztításra.

A hitleri „szocializmus” saját népe (fajtája) felsőbbrendűségét hirdetve törekedett mások (fajok, rasszok, népek) leigázására és elpusztítására, vagyonuknak, értékeiknek megszerzésére.

A másik, Lenin- Sztálin által felépített kommunista berendezkedés, mely egy osztály (egy réteg, egy csoport), a proletáriátus élcsapat jellegét, felsőbbrendűségét hirdetve kívánta kiterjeszteni hatalmát, uralmát minden más réteg, osztályt fölé a világ egészén. Leigázva, uralmuk alá vonva, rabságba döntve,

vagyonukat elorozva, likvidálva (kulákokat, polgárságot, tőkéseket) a végeredmény ugyanaz lett mindkét esetben: terror és sok millió halott.

Módszereik, eljárásaik is kísértetiesen hasonlítanak. Ugyanúgy törvénytelen módon szedik össze, hurcolják el a németek a zsidókat (őket a szovjetek is Magyarországról!), mint a civileket, ártatlan magyar embereket, szinte még gyermekeket, nőket és idősebbeket hazugsággal hitegetve „dokumentet” adnak – mondták-, csak kevés ideig tartó munkára, „málenkij robotra” viszik őket, amelyből hosszú évek lettek, ha túléltek. A lágerekbe történő szállítás éppen olyan embertelen körülmények között történt, mint a németeknél (zsúfoltság, éhezés, szomjúság) csak éppen a szovjeteknél heteken, hónapokon át – mint az afrikai néger rabszolgákkal történt ez annak idején. A németeknél az erős embereket dolgoztatták, a gyengéket, fiatalokat, gyermekeket, nőket aljas, embertelen módon gázkamrában legyilkolták. Míg a szovjetek a „népellenégeit” az „osztályidegeneket”, nőket is, álságos bírói eljárásokkal, vagy a nélkül bányákba (szén, réz, kőbányákban kényszerítették) rabszolgaként táborokba zárva, éhezettették, dolgoztatták, úgy hogy csak a háború alatt és után milliók pusztultak el ennek következtében a GULAGON.

Olvasóink és minden gondolkodó ember figyelmébe ajánlom Szak István könyve nyomán Albert Camus véleményét: „Nincs igazuk azoknak, akik egy kalap alá veszik a fasizmust és az orosz kommunizmust. A hóhér a hóhért magasztalja. A kommunizmus drámaibb: az áldozat magasztalja a hóhért.”

Nekünk évtizedeken át dicsőítő hálaéneket kellett kórusban zengenünk. És még mai napig is „illetlenség” a hivatalos Magyarországon a szovjetek iszonyatos, emberellenes bűneiről, tömeggyilkosságaikról szólnunk, írunk, beszélnünk, annak ellenére, hogy több-száz ezernyi magyar szenvedte meg ártatlanul a GULAGot.